

Тема № 14. Операції зі забезпечення фінансової стійкості банк

1. *Поняття фінансової стійкості банку. Порядок визначення резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями*

2. *Порядок визначення резерву для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості*

3. *Сутність бухгалтерського обліку в банку, його особливості та роль в управлінні*

4. *Методологічне та правове забезпечення бухгалтерського обліку в банках*

5. *Засоби надання бухгалтерської інформації. Фінансові звіти банку. Баланс комерційного банку, його склад та структура*

6. *Аналіз прибутковості банку. Регулювання діяльності банків. Банківський нагляд та процедура банкрутства*

1. Поняття «фінансова стійкість банку». Порядок визначення резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями

Фінансова стійкість банку – стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю.

Фінансова стійкість банку означає постійну здатність банку відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі.

Розрізняють три основні види *фінансової стійкості банку* за стабільністю його роботи:

а) нормальна стійкість, яка характеризується стабільною діяльністю, відсутністю неплатежів чи затримки виконання своїх зобов'язань, стабільною рентабельністю;

б) нестійкий фінансовий стан, що характеризується затримкою платежів, неможливістю своєчасно виконувати окремі свої зобов'язання, низьким рівнем рентабельності тощо;

в) кризовий фінансовий стан, який характеризується регулярними неплатежами, наявністю простроченої заборгованості тощо.

Кризовий фінансовий стан може призвести до неспроможності банку фінансувати поточну діяльність, здійснювати платежі та виконувати свої зобов'язання, а в кінцевому рахунку – до банкрутства.

Кредитна діяльність банку пов'язана з кредитними ризиками.

Кредитний ризик - ризик невиконання позичальником (контрагентом банку) зобов'язань за кредитними операціями (тобто ризик того, що сплата позичальником відсотків і основного боргу за кредитними операціями проводитиметься з відхиленнями від умов кредитної угоди або взагалі не проводитиметься).

Кредитний портфель являє собою сукупність виданих позик, які класифікуються на основі різних критеріїв, пов'язаних з різними чинниками кредитного ризику або зі способом захисту від нього.

Кредитний портфель — це сукупність усіх кредитів, наданих банком для одержання доходів. Обсяг кредитного портфеля оцінюється за балансовою вартістю всіх кредитів банку, у тому числі прострочених, пролонгованих, сумнівних. У структурі банківського балансу кредитний портфель розглядається як одне ціле та складова активів банку, котра характеризується показниками доходності та відповідним рівнем ризику.

Головна мета процесу управління кредитним портфелем банку полягає в забезпеченні максимальної доходності за допустимого рівня ризику. Рівень доходності кредитного портфеля залежить від структури й обсягу портфеля, а також від рівня відсоткових ставок за кредитами.

Комерційні банки зобов'язані створювати резерви для відшкодування можливих витрат за основним боргом з всіма видами наданих кредитів.

Резерв розподіляється на резерви під стандартну і нестандартну заборгованість (кредити під контролем, субстандартні, сумнівні і безнадійні)

Банки для нарахування резерву класифікують надані кредити за ступенем ризику, а для цього враховують такі критерії:

- оцінка фінансового стану позичальника
- погашення позичальником кредиту і процентів за ним.

Клас позичальника за результатами оцінки його фінансового стану визначається на підставі основних показників:

Клас А – фінансова діяльність дуже добра і є можливість утримувати її на такому рівні надалі

Клас Б – фінансова діяльність позичальника близька за характеристиками до класу А, але ймовірність підтримання її на цьому рівні протягом тривалого часу є низькою.

Клас В – фінансова діяльність задовільна, і спостерігається чітка тенденція до погіршення.

Клас Г – фінансова діяльність погана

Клас Д – фінансова діяльність збиткова.

Виходячи з погашення позичальником кредитної заборгованості за основним боргом та відсотки за нею погашення є:

- Добрим – якщо заборгованість за кредитом та відсотки за ним сплачуються в установлені строки та за кредитом, пролонгованим один раз на строк не більше 90днів (Пролонгація – це перенесення дати виплати боргу (іноді і відсотків за ним) на певний період.)

- Слабким – якщо заборгованість за кредитом та відсотки за ним становлять не більше 90днів чи заборгованість за кредитом, пролонгованим на строк понад 90днів, якщо відсотки сплачуються
- Недостатнім – якщо прострочена заборгованість за кредитом та відсотки за ним становлять понад 90днів чи заборгованість за пролонгованим кредитом понад 90днів, та відсотки не сплачуються

Відповідно до перелічених критеріїв кредитний портфель банків класифікуються за такими

групами:

Погашення заборгованості, Фінансовий стан (клас)	Обслуговування боргу позичальником		
	добре	слабке	незадовільно
А	стандартна	під контролем	субстандартна
Б	стандартна	субстандартна	субстандартна
В	субстандартна	субстандартна	сумнівна
Г	сумнівна	сумнівна	безнадійна
Д	сумнівна	безнадійна	безнадійна

Кредитні операції класифікуються залежно від рівня ризику та поділяються на "стандартні", "під контролем", "субстандартні", "сумнівні" та "безнадійні".

"Стандартні" кредитні операції - це операції, за якими кредитний ризик є незначним і становить 1% чистого кредитного ризику.

"Під контролем" - це кредитні операції, за якими кредитний ризик є незначним, але може збільшитися внаслідок виникнення несприятливої для позичальника ситуації та становить 5% чистого кредитного ризику.

"Субстандартні" кредитні операції - це операції, за якими кредитний ризик є значним, надалі може збільшуватись і становить 20% чистого кредитного ризику, а також є ймовірність несвоечасного погашення заборгованості в повній сумі та в строки, що передбачені кредитним договором.

"Сумнівні" кредитні операції - це операції, за якими виконання зобов'язань з боку позичальника/контрагента банку в повній сумі під загрозою, ймовірність повного погашення кредитної заборгованості низька та становить 50 % чистого кредитного ризику.

"Безнадійні" кредитні операції - це операції, ймовірність виконання зобов'язань за якими з боку позичальника/контрагента банку (з урахуванням фінансового стану позичальника та рівня забезпечення) практично відсутня, ризик за такими операціями дорівнює сумі заборгованості за ними.

2. Порядок визначення резерву для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості

У процесі своєї діяльності банки певною мірою ризикують, здійснюючи активні операції. Тому з метою підвищення надійності та стабільності банківської системи, захисту кредиторів і вкладників вони формують резерви для покриття можливих втрат від проведення активних операцій.

Одним із таких резервів є резервний фонд банку. Порядок відрахувань у цей фонд та його використання встановлюється загальними зборами акціонерів банку. Відрахування здійснюються з чистого прибутку відповідно до вимог НБУ.

Резервний фонд банку може бути використаний тільки на покриття збитків банку за результатами звітного року згідно з рішенням спостережної ради банку і в порядку, що встановлений загальними зборами його учасників.

Банки зобов'язані формувати резерви для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості.

Банки формують резерви під дебіторську заборгованість у повному обсязі за рахунок відрахувань, що відображаються за групою рахунків.

Резерви використовуються для покриття можливих втрат від дебіторської заборгованості, якщо вона визнана безнадійною.

3. Сутність бухгалтерського обліку в банку, його особливості та роль в управлінні

Національний банк та комерційні банки, як і всі інші суб'єкти господарської діяльності, зобов'язані вести фінансовий бухгалтерський облік своєї діяльності та складати фінансову звітність відповідно до вимог чинного законодавства.

Бухгалтерський облік у банківській системі України організується Національним банком з урахуванням діючих у міжнародній практиці принципів та стандартів бухгалтерського обліку та чинного національного законодавства.

Первинні документи складаються у момент проведення кожної господарської операції, а якщо це неможливо — безпосередньо після її закінчення. Відповідальність за своєчасне і якісне складання документів, передавання їх для відображення у бухгалтерському обліку, за достовірність наведених у документах даних несуть особи, які склали і підписали ці документи. Банківські документи підписуються особисто, а у разі їх складання на обчислювальних машинах — у вигляді пароллю або іншим способом авторизації, що дає змогу однозначно ідентифікувати особу, яка здійснила господарську операцію. У документах забороняються виправлення і підчищення.

Банківські документи для надання їм юридичної сили і доказовості повинні мати обов'язкові реквізити, перелік яких, залежно від виду документів, може визначатися законами України.

Інформація, що міститься у взятих до обліку первинних документах і необхідна для відображення у бухгалтерському обліку, нагромаджується та систематизується в облікових реєстрах. **Облікові реєстри** — носії спеціального формату (паперові, машинні) у вигляді машинограм, ордерів, журналів, особових рахунків тощо — призначені для нагромадження, групування та узагальнення інформації з первинних документів, взятих до обліку. Форми облікових реєстрів рекомендуються Національним банком України або розробляються банками самостійно з дотриманням загальних методологічних засад.

З метою упорядкування руху та своєчасного відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку банки встановлюють графіки документообороту.

Документооборот за банківськими операціями — послідовне переміщення розрахунково-грошових документів з часу їх виписування або надходження ззовні до закінчення операцій за робочий день і здавання в поточний архів.

Документооборот залежить від специфіки виконання тих або інших банківських операцій, структури обліково-операційного апарату банку, автоматизації обліку тощо. Тому порядок проходження документів усередині банку визначається ним самостійно з урахуванням вимог, які встановлює Національний банк України до окремих операцій.

Для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та звітності банки проводять інвентаризацію коштів, грошових зобов'язань та майна. **Інвентаризація** — це спосіб бухгалтерського обліку, що забезпечує відповідність облікових даних про наявність коштів, грошових зобов'язань та майна їхній фактичній наявності.

Розходження фактичної наявності матеріальних цінностей та коштів з даними бухгалтерського обліку, встановленими під час інвентаризації, регулюються установою банку у такому порядку:

— виявлений *надлишок* підлягає оприбуткуванню та зарахуванню на результати фінансово-господарської діяльності як прибуток банку;

— *нестача* цінностей і коштів відшкодовується за рахунок винних осіб або зараховується на збитки банку відповідно до чинного законодавства.

Для групування, відображення руху засобів, коштів, їхніх джерел і господарських процесів у бухгалтерському обліку призначені рахунки. За своєю формою *бухгалтерський рахунок* — це таблиця, що має дві протилежні за своїм призначенням сторони — *дебет і кредит*. Підсумки записів за дебетом та кредитом рахунків називають *оборотами*, а різницю між ними (з урахуванням залишку на початок періоду, за котрий беруться обороти) — *сальдо*.

Господарські операції відображаються на рахунках бухгалтерського обліку з допомогою *подвійного запису*, тобто одночасної реєстрації кожної операції в однаковій сумі в дебеті одного рахунку та кредиті іншого. Внаслідок цього між рахунками виникає взаємозв'язок, що називається кореспонденцією рахунків.

За допомогою подвійного запису господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку забезпечується контроль, тому що кожна операція в однаковій сумі відображається на дебеті одного і на кредиті іншого бухгалтерського рахунків, чим

досягається рівність підсумків оборотів за дебетом і кредитом усіх рахунків. Відсутність такої рівності свідчить про те, що під час записів операцій на рахунках допущено помилку.

Залежно від обліку засобів або джерел їх утворення рахунки поділяють *на активні, пасивні та активно-пасивні*. **Активні рахунки** призначені для обліку розміщення коштів і господарських засобів, а **пасивні** — для обліку джерел утворення господарських засобів і коштів. Певна частина рахунків має змішаний характер, і тому їх називають **активно-пасивними рахунками**. Якщо на активно-пасивному рахунку сальдо дебетове, то він є активним рахунком, якщо кредитове — пасивним.

За способом групування та узагальнення облікових даних бухгалтерські рахунки поділяють *на синтетичні й аналітичні*. **Синтетичні рахунки** призначені для обліку інформації про склад і рух господарських засобів, коштів, джерел їх утворення і господарських процесів в узагальненому вигляді і в грошовому вимірнику.

Для детальної характеристики об'єктів бухгалтерського обліку використовують *аналітичні рахунки*, які деталізують зміст синтетичних рахунків. Облік, що ведеться на аналітичних рахунках, називається аналітичним.

Довжина номера аналітичного рахунку не є фіксованою, мінімальна довжина становить 5 цифр, а максимальна — 14 цифр. Між аналітичними й синтетичними рахунками існує нерозривний зв'язок.

Для відображення у бухгалтерському обліку та звітності майно та господарські операції оцінюються в *національній грошовій одиниці України*. Записи за валютними рахунками в синтетичному обліку здійснюються в гривні, а в аналітичному обліку — у подвійному виразі: в іноземній валюті — за її номіналом і в гривні — за офіційним валютним (обмінним) курсом Національного банку України, що діяв на час здійснення операції.

4. Методологічне та правове забезпечення бухгалтерського обліку в банках

Методологічне керівництво бухгалтерським обліком у банках здійснює Національний банк України, який з урахуванням загальноприйнятих у міжнародній практиці принципів та стандартів, чинного законодавства України встановлює єдині правила бухгалтерського обліку в банках на базі комплексної автоматизації та комп'ютеризації.

Національний банк розробляє та затверджує план рахунків бухгалтерського обліку в банках, інструкції щодо його застосування, інші нормативні акти з питань бухгалтерського обліку та звітності, що входять до його повноважень.

Нормативний акт Національного банку України — це офіційний документ, юридична форма його правотворчої діяльності. Він містить правові норми з основних питань банківської діяльності, регулює відносини в межах банківської системи та містить визначені правила її діяльності

Нормативні акти Національного банку видаються у формі постанов Правління Національного банку. Інструкції, положення, правила нормативного характеру затверджуються постановами Правління Національного банку України, вони не можуть суперечити законодавству України і не мають зворотної сили.

Нормативні акти з питань бухгалтерського обліку і звітності в банках готуються Національним банком на виконання законодавчих актів, постанов Верховної Ради України, Указів Президента України, рішень Правління або вказівок керівництва Національного банку. При цьому значна увага приділяється впорядкуванню раніше ухвалених нормативних актів з метою зменшення їхньої множини, а також поліпшенню правового й методологічного забезпечення бухгалтерського обліку та звітності в банківській системі.

Важливу роль у діяльності Національного банку України відіграють роз'яснення щодо застосування банками єдиних правил бухгалтерського обліку, єдиного порядку відображення банківських операцій у системі рахунків та фінансовій звітності.

На Національний банк України покладено обов'язки щодо розроблення форм розрахунково-грошових документів, вказівок про порядок складання річних звітів банками. НБУ щорічно подає Верховній Раді України звіт про свою роботу, баланс своєї діяльності і зведений баланс банківської системи України.

5. Засоби надання бухгалтерської інформації. Фінансові звіти банку. Баланс комерційного банку, його склад та структура

Завершальним етапом облікового циклу фінансового бухгалтерського обліку є процес складання та подання фінансової звітності. Вона складається як для потреб менеджменту, так і для зовнішніх користувачів.

Фінансова (бухгалтерська) звітність банку – це система взаємопов'язаних узагальнюючих показників, що відображають фінансовий стан банку та результати його діяльності за звітний період.

Основною метою складання фінансових звітів є надання користувачам для прийняття економічних рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та грошові потоки банку.

Основні вимоги щодо форм фінансової звітності банку такі:

- відповідність національним та міжнародним стандартам з бухгалтерського обліку;
- складання на підставі даних бухгалтерського обліку;
- оптимальність за кількістю і складом показників, що відображаються у фінансових звітах;
- розкриття кількісних та якісних характеристик господарського факту, явища чи процесу, які відображаються у фінансовому звіті;
- зручність форм фінансової звітності для заповнення, розроблення та створення програм електронної обробки інформації.

Якісні характеристики визначають ступінь корисності інформації, що містять фінансові звіти: *дохідливість, доречність, достовірність і зіставність*.

Дохідливість – це якість інформації. Інформація, включена до форм звітності, має бути зрозумілою користувачам та має бути розрахована на її розуміння та однозначне тлумачення користувачами.

Доречність означає здатність інформації впливати на рішення, що приймаються. Доречність інформації визначається її суттєвістю, своєчасністю та можливістю використання для прогнозування.

Достовірність означає, що інформація не містить помилок та похибок, які здатні вплинути на рішення користувачів звітності.

Зіставність інформації означає надання користувачам можливості порівнювати фінансові звіти. Передумовою зіставності є наведення звітної інформації попереднього періоду у фінансових звітах та розкриття інформації про облікову політику та її зміни у примітках.

За звітним періодом фінансові звіти, що складають банки, поділяються на щоденну, місячну, квартальну та річну звітність (табл. 13.1).

Повним звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік (починається 1 січня і закінчується 31 грудня). Звітний період називають обліковим періодом. У межах річного облікового періоду, або циклу, банки складають проміжні фінансові звіти.

Щоденна, місячна і квартальна звітність є проміжною і складається наростаючим підсумком з початку року. Баланс банку складається на кінець останнього дня звітного періоду.

Щоденна звітність подається лише у складі однієї форми – балансу.

Найбільш вичерпною та змістовною є *річна фінансова звітність*, яка включає: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал, примітки. Найбільша частка суттєвої та детальної фінансової інформації про банк розкривається в примітках.

Для зовнішніх користувачів доступна тільки квартальна та річна фінансова звітність. Банки зобов'язані оприлюднювати таку звітність.

Річна банківська звітність підлягає обов'язковій аудиторській перевірці та підтвердженню незалежним аудитором.

Річна фінансова звітність банку складається на підставі даних бухгалтерського обліку банку з урахуванням коригувальних проводок за рік. Інформація у річних фінансових звітах подається порівняно з попереднім роком. Річна фінансова звітність складається у тисячах гривень.

Відповідальність за складання та надання фінансової звітності несе керівництво банку в особі керівника та головного бухгалтера.

Банки – юридичні особи складають консолідовану річну фінансову звітність. Порядок складання та подання звітності філіями, відділеннями визначається банком самостійно.

Баланс комерційного банку - це бухгалтерський баланс, у якому відображається стан власних, залучених і позичених коштів, їх розміщення в кредитні й інші активні операції. За даними балансу здійснюється контроль формування і розміщення грошових ресурсів, стану кредитних, розрахункових, касових та інших банківських операцій, включаючи операції з цінними паперами.

Баланс банку характеризує в грошовому вираженні стан ресурсів комерційних банків, джерела їх формування і направлення використання, а також фінансові результати банків на початок та кінець звітного періоду. Баланс банку виступає основним документом бухгалтерської звітності, якій відображає суми залишків всіх лицьових рахунків аналітичного обліку, розташованих у порядку зростання їх номерів.

Баланси комерційних банків є головною складовою їх звітності. Аналіз балансів дозволяє визначити наявність особистих коштів, зміни в структурі джерел ресурсів, склад та динаміку активів, контролювати ліквідність банків, здійснювати управління фінансовою стійкістю.

Будують баланси за уніфікованою формою. Ступінь деталізації операцій обмежений комерційною таємницею, яка характерна для практики комерційних банків, що працюють в умовах жорстокої конкуренції.

При побудові банківського балансу використовують принципи групування операцій за економічно однорідними ознаками. При цьому в активі статті розміщуються в міру зниження ліквідності. А в пасиві - в міру зменшення ступеня запитання. Номенклатура банківських рахунків передбачає їх поділ на балансові та позабалансові. Балансові рахунки можуть бути пасивними або активними. Кошти на пасивних рахунках є ресурсами банку для кредитування і проведення інших банківських операцій. На пасивних рахунках відображають фонди банку, кошти підприємств, організацій і фізичних осіб, доходи державного бюджету, депозити, кошти в розрахунках, прибуток банку, кредиторська заборгованість, інші пасиви і залучені кошти. Включаючи суми рефінансування, отримані від інших банків. Заборгованість, що відображається на активних рахунках. Показує використання (напрямом) ресурсів банку. На активних рахунках відображаються готівка в касах банку, коротко- і довгострокові кредити, витрати державного бюджету, витрати на капітальні вкладення, дебіторська заборгованість, а також інші активні і відверненні кошти.

Структура балансу комерційного банку.

АКТИВ	ПАСИВ
Готівкові кошти, коррахунки в ЦБ та інших банках (первинні резерви)	Позиченні ресурси
Державні цінні папери (вторинні ресурси)	Зобов'язання перед іншими банками (коррахунки інших банків)
Кредитний портфель	Міжбанківські кредити отриманні, в т.ч. від ЦБ
Інвестиційний портфель (корпоративні цінні папери)	Залученні ресурси
Основні засоби, капітальні витрати та інші активи	Залишки коштів на поточних та бюджетних рахунках
	Депозити до запитання
	Термінові депозити юридичних і фізичних осіб
	Ощадні вклади
	Інші пасиви
	Усього зобов'язання
	Капітал
	Капітал I рівня
	Капітал II рівня
	Капітал III рівня
	Усього власний капітал
БАЛАНС	БАЛАНС

6. Аналіз прибутковості банку. Регулювання діяльності банків. Банківський нагляд та процедура банкрутства

Аналіз прибутковості банку.

Прибутковість банку — це сумарний позитивний результат його господарсько-фінансової та комерційної діяльності. За рахунок доходів банку покриваються всі його операційні витрати, формується прибуток, обсяг якого визначає рівень дивідендів, зростання капіталу, розвиток пасивних та активних операцій.

Прибутковість банку залежить, насамперед, від оптимальної структури його балансу (активи і пасиви) та від цілеспрямованої роботи банківського персоналу. Важливими умовами забезпечення прибутковості банку є оптимізація структури доходів і витрат, визначення мінімально допустимої процентної маржі, виявлення тенденцій дохідності кредитних операцій, планування мінімально дохідної маржі для прогнозування орієнтованого рівня процентів за активними та пасивними операціями. Дохідність банківської діяльності залежить також від підтримки ліквідності, управління банківським ризиком та його мінімізації.

Двома найважливішими показниками прибутковості банку є показники:

- 1) ROA — прибутковість активів банку;
- 2) ROE — прибутковість акціонерного капіталу банку.

Прибутковість активів банку розраховують за таким показником:

$$ROA = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середні загальні активи}}$$

Цей показник може використовуватися як коефіцієнт для оцінки діяльності керівництва банку.

На практиці вважається, якщо показник прибутковості активів перевищує 1 %, то банк працює рентабельно.

Прибутковість акціонерного капіталу розраховують за таким показником:

$$ROE = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середній акціонерний капітал}}$$

Оптимальне значення цього показника — не менше 15 %.

Співвідношення прибутку та власного капіталу є показником стабільності. Аналіз цього коефіцієнта дає змогу прогнозувати, наскільки зміниться рівень прибутковості банку. Аналізуючи цей коефіцієнт, потрібно зіставити зростання прибутку та власного капіталу.

Для оцінки ефективності видатків банку використовують показник рівня їх прибутковості (RB), який розраховують за такою формулою:

$$RB = \frac{\text{Прибуток банку}}{\text{Витрати банку}}$$

Ефективність операційної діяльності банку можна оцінити за допомогою показника чистого спреду.

Аналіз чистого спреду пов'язаний із процентною політикою банку, яка відображається у динаміці процентних ставок за активними й пасивними операціями. Мінімізувати процентний ризик дає змогу узгоджена процентна політика за кредитними

та депозитними операціями. Ступінь такої узгодженості характеризує чистий спред, який розраховують таким чином:

$$\text{Чистий спред (\%)} = \frac{\left(\frac{\text{Проценти отримані}}{\text{Позики}} \cdot 100\% \right)}{\left(\frac{\text{Проценти сплачені}}{\text{Процент за депозитом}} \cdot 100\% \right)}$$

Іншими словами, чистий спред — це різниця між процентними — отриманими та сплаченими — ставками. За його допомогою визначають необхідну мінімальну різницю між ставками за активними й пасивними операціями, яка дає змогу банку мінімізувати витрати, але не принесе прибутку (мінімальне значення показника 0). Оптимальне значення чистого спреду — не менше 1,25 %.

Регулювання діяльності банків.

Банківське регулювання — це система заходів, за допомогою яких центральний банк або інший наглядовий орган гарантує стабільне, безпечне функціонування банків, запобігає дестабілізуючим процесам у банківському секторі.

До основних завдань банківського регулювання та нагляду можна віднести:

- 1) забезпечення стабільності та надійності банківської системи;
- 2) захист інтересів вкладників;
- 3) створення конкурентного середовища у банківському секторі;
- 4) забезпечення прозорості діяльності банківського сектору економіки;
- 5) забезпечення ефективної діяльності банків, підтримку необхідного рівня стандартизації та професіоналізму у банківській сфері тощо.

Регулювання діяльності банків Національний банк України здійснює у двох основних формах — *адміністративне та індикативне регулювання*.

Адміністративне регулювання включає такі заходи:

- 1) реєстрацію банків і ліцензування їх діяльності;
- 2) встановлення вимог та обмежень щодо діяльності банків;
- 3) застосування санкцій адміністративного чи фінансового характеру;
- 4) нагляду за діяльністю банків;
- 5) надання рекомендацій щодо діяльності банків.

Основними складниками індикативного регулювання є:

- 1) засоби впливу, пов'язані з визначенням кількісних параметрів банківської діяльності:

- встановлення обов'язкових економічних нормативів;
- визначення норм обов'язкових резервів для банків;
- встановлення норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних банківських операцій;

- 2) засоби впливу непрямого характеру: визначення процентної політики;

- рефінансування банків;
- кореспондентські відносини;

- управління золотовалютними резервами, включаючи валютні інтервенції;
- операції з цінними паперами на відкритому ринку;
- імпорт та експорт капіталу.

Банківський нагляд та процедура банкрутства

Основним завданням усіх рівнів системи банківського нагляду НБУ щодо вжиття заходів впливу є регулювання діяльності комерційних банків із метою приведення її у відповідність до норми і вимог чинного банківського законодавства та нормативних актів НБУ, а також з метою забезпечення ліквідності, платоспроможності й стабільності банківської системи, захисту інтересів вкладників і кредиторів.

*Заходи впливу, які застосовує НБУ, мають **непримусовий і примусовий** характер.*

Непримусові заходи впливу застосовуються до комерційних банків НБУ при незначному рівні підвищеного ризику та глибини проблем у фінансово-кредитній діяльності комерційного банку і носять характер добровільності їх вирішення й розуміння комерційним банком наявності проблем.

Примусові заходи впливу застосовуються НБУ, якщо діяльність комерційних банків та їх установ характеризується високим рівнем ризику, якщо вони порушують чинне законодавство, економічні нормативи, порядок, строки й технологію виконання банківських операцій, допускають несанкціоновану емісію, не виконують нормативні акти НБУ, не подають звітність чи подають недостовірну звітність, якщо діяльність їх збиткова і спричиняє становище, що загрожує інтересам вкладників і кредиторів банку, перешкоджає антимонопольним діям чи праву клієнта вибрати банк.